

Un canvi d'estatuts

En les celebracions d'aniversari gairebé és inevitable que et vinguin al cap alguns dels moments passats i dels fets viscuts. Enguany fa 20 anys que la Generalitat de Catalunya i l'Institut d'Estudis Catalans posà en marxa el Centre de Terminologia TERMCAT per a facilitar l'expressió de la ciència i la tecnologia en català. Vist ara sembla una decisió lògica, la perspectiva ens fa veure, però, que va ser una decisió agosarada i original. Gairebé mentre prenia cos la política lingüística a Catalunya, s'articulava també una política terminològica a l'entorn del TERMCAT. La meua vinculació al TERMCAT en aquestes dues dècades em permeten de recordar moltes experiències personals, un gran nombre de col·laboradors i de col·legues, i un munt de projectes empresos. Miraré de fer memòria només d'alguns dels projectes de l'etapa en què vaig tenir la responsabilitat de dirigir-lo (1997-2002) relacionats amb un canvi d'estatuts.

Justament en assumir aquesta responsabilitat, s'aplica el primer canvi dels estatuts que regien el TERMCAT. Amb l'aprovació del *Decret 217/1997 de 30 de juliol*, entre d'altres actualitzacions, se li encomana la nova funció d'impulsar productes de tecnologia lingüística en què la terminologia té gran incidència. Aleshores, a més d'acomplir els objectius de sempre, vam centrar-nos en aquesta funció. Calia adaptar el TERMCAT a les tecnologies de la informació i als mecanismes de concertació i de cooperació que se'n deriven per generar terminologia en català i difondre-la, per facilitar l'expressió de la cultura, la ciència i la tecnologia, i l'intercanvi econòmic i comercial en català.

En aquest context, el 1998 el TERMCAT intervé en la localització al català de programes informàtics de gran repercussió o d'alt nivell de especialització, com el Windows 98 i Internet Explorer 4.0 de Microsoft, que va ser sobretot un incentiu per organitzar un sistema que garantís l'homogeneïtat de les solucions terminològiques d'un equip de 18 traductors, lingüistes i informàtics, per elaborar un lèxic bilingüe català i anglès amb 2.000 entrades, estudiar més de 1.000 neologismes i establir criteris nous per a la terminologia en un sentit ampli, com ara el tractament entre l'usuari i l'ordinador, la formulació de les instruccions o la designació dels botons i comandaments. Vam traduir gairebé 100.000 arxius amb més de 800.000 paraules, vam restringir un espai al web de TERMCAT per a la informació tècnica, un lèxic en línia, una pàgina interactiva de preguntes i respostes, etc. Arran d'aquest projecte, el juliol d'aquell mateix any signàvem un conveni amb Softcatalà en matèria terminològica per a les traduccions al català dels programes de prova i de lliure distribució que aquesta associació assumeix amb tant d'èxit, eficàcia i constància. Va ser també un incentiu perquè el 2000 editéssim la primera edició del diccionari terminològic *Societat de la informació. Noves tecnologies i Internet*. També vam participar ja al 1999, entre d'altres projectes, en la compleció dels vocabularis català-castellà i en l'elaboració del lèxic monolingüe català del sistema de traducció automàtica de l'aleshores INCYTA amb la implementació i la prova del component d'anàlisi morfològica i sintàctica del català, i amb l'aportació de terminologia específica.

L'1 de març de 1999 vam encetar una primera eina de difusió a Internet, la *Neoloteca*, amb els termes que resulten del procés de normalització, que pivota a l'entorn del Consell Supervisor del mateix TERMCAT, que presideix un membre de l'Institut d'Estudis Catalans, amb l'assessorament d'especialistes de tots els àmbits i sectors; i el mes de juny del mateix any donàvem accés a Internet a la base de dades *Biblioteca terminològica*, amb les citacions de les terminologies en català publicades des del 1932. Certament, les tecnologies oferien noves vies de difusió i de cooperació per esdevenir un punt clau d'accés per al sector lingüístic. Després d'un projecte llarg de disseny i desenvolupament en què tot l'equip humà del TERMCAT estava implicat de manera directa o indirecta, l'1 de març de l'any següent estrenàvem, amb una certa por i molta il·lusió, el *Cercaterm*. Amb aquesta eina d'informació en línia l'accés en català, castellà, francès i anglès dels termes amb la definició era ràpida i senzilla. Una eina de servei, en actualització contínua, que complementava el que fins aleshores oferíem per telèfon, fax, correu postal i correu electrònic. Abans d'acabar el primer any de funcionament s'havien enregistrat més de 3.000 usuaris. També adoptàvem els beneficis d'Internet en idear uns mesos després

l'Antena de Terminologia per guanyar la complicitat dels mitjans de comunicació escrits i orals en català, inclosos els de les Illes Balears i el Principat d'Andorra, amb un sistema en línia per identificar les necessitats de nova terminologia i alhora per implantar-la en l'ús.

I mentrestant, vam elaborar i editar diccionaris i vocabularis de temes diversos com odontologia, oftalmologia, otorinolaringologia, sinologia, veterinària, química analítica, hoteleria i turisme, neu i esports d'hivern, construcció, trànsit, economia i empresa, auditoria i comptabilitat, assegurances, comunicació empresarial, Internet, neologismes, i tants d'altres; i materials de divulgació de forma i entitat diversa, i vam assessorar moltes organitzacions en la redacció i traducció d'obres especialitzades, normes i classificacions, manuals d'instruccions, documents bancaris, d'assegurances, etc. I molts d'altres projectes amb institucions de tot l'àmbit lingüístic català i en l'àmbit llatí i europeu.

L'hora de bufar 20 espelmes també és temps de reflexions. A hores d'ara, disposem d'un model organitzatiu per a la terminologia catalana, envejat per moltes altres llengües, que ha esdevingut un punt de referència. Però encara no tenim plena carta d'identitat al món científic, comercial i tècnic. Interpretar el món en català demana constantment neologismes però sobretot demana que la llengua sigui sense excuses en tots els àmbits i en totes les situacions possibles; amb naturalitat i rigor als mitjans de comunicació, a les aules universitàries, als col·legis professionals, als despatxos d'advocats, als centres de salut, a les empreses, als centres comercials, als webs de totes les organitzacions, etc. Aleshores és quan l'activitat terminològica té sentit, els termes entren en joc i deixen de ser un producte de laboratori, el resultat de recerques, sovint erudites i sempre interessants, i fa servei a la llengua.

Ens repetim que objectivament totes les llengües són iguals, però sabem que no funcionen en contextos neutres i que no totes tenen, ni de bon tros, la mateixa preparació per a la comunicació especialitzada. Han passat 20 anys i hem de continuar l'adaptació del lèxic a allò que és nou; assegurem-nos, però, que preparem el seu terreny de joc. No aprofitem aquesta assignatura amb una nota prou satisfactòria. No hem fet vèncer la inèrcia, la mandra, la por al ridícul o la sorpresa que fa triar una altra llengua per a usos científics, tècnics, comercials i empresarials. Podem presumir de ser la llengua, considerada per a molts minoritària, que disposa del nombre més elevat i divers de diccionaris i de serveis terminològics. Què en traiem si no fem que el català s'usi sempre que és factible en l'àmbit especialitzat? Que l'anglès és la llengua franca en l'àmbit internacional –ningú gairebé no ho discuteix- serveix d'excusa sovint, més que d'argument fonamentat, per optar sense pensar-ho dos cops per la nostra llengua veïna o per l'anglès quan no faria falta. No hem fet el pas per impulsar amb ambició l'actualització global del lèxic en tots els àmbits ni el seu ús especialitzat sense reserves, per ser com pertoca en el món de la ciència i la tècnica.

Conscients dels factors adversos, ens cal fer créixer el volum de continguts culturals, socials, científics i econòmics, en paper i a Internet. És un signe clar de llengua forta que li atorga prestigi i ens acosta a les llengües de més poder polític, demogràfic i econòmic.

Ester Franquesa i Bonet, filòloga i directora del TERMCAT en el període 1997-2002